

COVID-19 PANDEMİSİ HABERLERİNDE SAVAŞ METAFORU KULLANIMININ ELEŞTİREL ANALİZİ*

*Hussameldin Abdelgadir SALIH MOHAMED***

ÖZ

Pandemi söyleminin ani bir gündelik söyleme dönüşmesi ile birlikte COVID-19 salgını söyleminde Savaş metaforlarını kullanma tehlikesi de artmaktadır. Çünkü Savaş metaforları, savaşı salgınla mücadele kapsamında daha geniş bir alana, yani günlük ve kişisel kamusal yaşamın kapsamına dönüştürmeye çalışmaktadır. Çalışma, kullanım kalıplarını ve potansiyel ikna edici etkileri belirleyerek, COVID-19 salgınına ifade etmek için şiddet metaforlarının yaygın kullanımını tartışmayı amaçlamaktadır. Eleştirel Metafor Analiz metodolojisi aracılığıyla çalışma, COVID-19 salgınında Savaş metaforlarının kullanımından kaynaklanan algısal sonuçları ve bunların ideolojik olarak sağlık söylemi ve siyasi pratik düzeyinde kötü kullanıma olasılığını tartışmaktadır. Çalışma bulgularıyla, COVID-19 salgınına yönelik medya söylemlerinde Savaş metaforunun etkinliğini doğrular, ancak olumsuz etkilerinden kaçınmak için Savaş metaforlarını aşırı kullanmamayı önerir ve alternatif metaforların kullanılmasına çağırır.

Anahtar Kelimeler: COVID-19, Haberler, Eleştirel Metafor Analizi, Savaş Metaforları.

A CRITICAL ANALYSIS OF THE USE OF WAR METAPHORS IN THE NEWS DISCOURSE OF THE COVID-19 PANDEMIA

ABSTRACT

With the sudden transformation of the epidemic discourse into an everyday discourse, the danger of using war metaphors in the discourse of the COVID 19 epidemic increases, because it works to transform the war from the scope of fighting the epidemic to a wider scope, which is the scope of daily and personal public life. The study aims to discuss the extensive use of violent metaphors to express the COVID-19 epidemic by identifying usage patterns and potential persuasive effect: Through the methodology of Critical Metaphor Analysis, the study discusses the cognitive results resulting from the use of war metaphors in the COVID-19 epidemic and the possibility of using them ideologically in a bad way at the level of health discourse and political practice. The study in its findings confirms the effectiveness of the war metaphor in media discourses directed at the COVID-19 epidemic, but suggests not to over-use metaphors of war to avoid its negative effects, and calls for the use of alternative metaphor.

Keywords: COVID-19, News, Critical Metaphor Analysis, War Metaphors.

Atf Bilgisi: SALIH MOHAMED, H. A. (2021). Covid-19 Pandemisi Haberlerinde Savaş Metaforu Kullanımının Eleştirel Analizi, *HABITUS Toplumbilim Dergisi*, (2), 33-53.

Citation Information: SALIH MOHAMED, H. A. (2021). A Critical Analysis Of The Use Of War Metaphors In The News Discourse Of The Covid-19 Pandemia, *HABITUS Journal of Sociology*, (2), 33-53.

Başvuru / Received: 22 Ocak 2021 / 22 January 2021.

Kabul / Accepted: 25 Mart 2021 / 25 March 2021.

Araştırma Makalesi / Research Article.

*Bu çalışma 2020 yılında "17. International Symposium Communication in The Millenium Sempozyumu"nda sunulmuş bildirinin geliştirilmiş ve gözden geçirilmiş halidir.

**Doktora Öğrencisi. Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basın ve Yayın Bölümü. E-mail: hussamaddin@gmail.com ORCID Numarası: 0000-0002-5092-5963

GİRİŞ

Savaş metaforları, hastalık söylemi tarihinde geleneksel bir kullanım olmasına rağmen, bunların, COVID- 19 salgınıyla başa çıkma bağlamında kullanımı dikkat çekicidir, hızlıdır ve yoğundur. Ayrıca, entegre bir savaş senaryosu içermektedir. Bu bağlamda medyadaki metaforlar, virüsü "bilinmeyen ve tehlikeli bir düşman" haline getirip, onu "uzun bir savaş" olarak ele almaktadır.

Sağlık çalışanları "beyaz ordu" olarak tanımlanır. Hastalarla temasa geçen doktorlar ise "yüzleşmenin ön saflarında askerler" olarak anılmaktadır. Tıbbi maskeler "silah", iyileşme "hasta için bir zafer ve hastalık için bir yenilgi" olarak kabul edilmektedir. Bu metaforlarda yurttaşlar, güçlü ülkelerin hastalığın "saldırı" alanlarından "tahliye" etmeye çalıştıkları "askerlere" dönüştürülmektedir.

COVID-19 salgınına ifade eden şiddet metaforlarının her gün ve tekrarlanan kullanımı nedeniyle, ani hastalık gündelik söyleme dönüşmüştür. Bu sebeple, COVID-19 salgını söyleminde Savaş metaforlarının sıklığı artmış ve bu durum giderek daha tehlikeli bir hal almıştır. Savaş metaforları, savaşı salgınla mücadele kapsamında daha geniş bir alana, yani kamusal, günlük ve kişisel hayatın kapsamı haline getirmeye çalışmaktadır.

Bu çalışma, kamusal alandaki hastalık söylemlerini çerçevelemede haber bültenlerinin rolüne odaklanmaktadır. Bu çalışmada, etkili medya söylemlerinin yalnızca aktarım ve yayındaki gücüne değil, aynı zamanda COVID-19 salgınıyla ilgili gerekli algı ve pozisyonları ifade etmek için Savaş metaforlarının yaygın kullanımı yoluyla sosyal algıyı yönlendirmede büyük rollerine odaklanılmaktadır. Birçok çalışma, değişen düşünce kalıplarına ve yöntemlerine katkıda bulunmada ve sosyal sorunlarla başa çıkmada metaforların rolünü vurgulamıştır (Lacoff ve Johnson 1980; Flusberg, Matlock ve Thibodeau 2018; Charteris-Black 2004). Diğer çalışmalar da genel olarak kamusal alanda ve özellikle sağlık alanında Savaş metaforları kullanmanın olumsuz etkilerini doğrulamaktadır (Cespedes 2014; Hartmann-Mahmud 2002; Huckins 2016; Larson 2005; Simons 2015; Reisfield ve Wilson 2004: 4026; Wiggins 2012; Sontag 1978, 1989; Semino 2013).

Savaş metaforu, sağlık alanında hastalıklar, salgınlar ve sağlıkla ilgili acil durumlarla başa çıkmak için rutin olarak kullanılan geleneksel bir metafordur. Bu nedenle, bu çalışma, COVID-19 salgınına nicel araştırma metodolojileri aracılığıyla tanımlarken, Savaş metaforlarının yaygın kullanımını kanıtlamanın ve tanımlamanın üzerinde sınırlı seviyede durmaktadır. Bunun yerine bu çalışmada, medya söyleminde Savaş metaforu kullanımlarının genel bir haritasına (genel senaryo, metaforlar ve sosyal algılar) ulaşmak ve COVID-19

salgınında Savaş metaforlarının kullanım modellerini belirlemek için nitel araştırma metodolojileri kullanılmaktadır. Eleştirel Metafor Analizi (CMA) yaklaşımı aracılığıyla çalışma, Savaş metaforlarının yoğun haber işleminin sahip olabileceği algısal, bilişsel ve ideolojik etkileri yakalamaya çalışmaktadır. Eleştirel analizin olumlu rolünü doğrulamak amacıyla çalışma, COVID-19 salgınıyla başa çıkmanın getirdiği sağlık sorunlarının tedavisindeki metaforik olasılıklardan farklı bir yaklaşım sağlamaya ilgilenmektedir. Bu amaca ulaşmak için çalışma, Savaş metaforun askeri olmayan sorunlarda aşırı kullanımıyla özdeşleşmenin tehlikesine odaklanmaktadır. Savaş senaryosunu, ortak insani sorunlara çözüm sağlamada dayanışma ve küresel katılım söylemini genişletmeye daha elverişli, daha olumlu, algısal çerçevelerle değiştirmek amacıyla olası alternatifler önermektedir.

Teorik Çerçeve

Metafor ve İletişim

George Lacoff ve Mark Johnson'un 1980'de yaptığı çalışmaları; algılar, gerçekler ve kültür arasında arabuluculuk yapmak için kapsamlı bir çerçeve olarak metafor görüşünün gelişmesine önemli bir katkı sağlamıştır. Lacoff ve Johnson tarafından önerilen kavramsal metaforun birincil katkısı, eski retorik metafor anlayışının ötesine, yalnızca dilbilimsel bir araç olarak, algıları, kavramları ve gerçekliği anlamak için algısal bir araç olarak hareket etmektir. Lacoff için kavramsal metafor, esasen algısal bir fenomendir ve sadece dilbilimsel bir olgu değildir. Metafor, kaynak alan (somut) ve hedef alan (soyut), iki alanı birbirine bağlayarak sonuçlanır (Lacoff ve Johnson 1980).

Kavramsal metaforu, kavramsal alanlardaki bir dizi simetri veya bağlantı olarak tanımlanır. Bunun aracılığıyla bir hedef alan (argümantasyon bilginiz gibi) kısmen farklı bir kaynak alanın kelime dağarcığı (savaş bilginiz gibi) ile oluşturulmaktadır (Semino 2013: 29). Diğer bir ifadeyle kavramsal metaforu, temelde kaynak alan ile hedef alan arasındaki orantılılığa dayanmaktadır. Kavramsal metaforun temel amacı, kavramların ve gerçekliğin daha kolay ve hızlı bir şekilde anlaşılmasına ulaşmak için eski ve tanıdık başka bir kavram aracılığıyla yeni ve bilinmeyen bir kavramın algılanmasını sağlamaktır.

Van Dijk'in sosyo-bilişsel analiz metodolojisini (van Dijk 2008, 1991) izlersek, metaforların hem söylemin hem de toplumun yapısını şekillendirmede önemli bir rol oynadığını söyleyebiliriz. Çünkü metaforlar, büyük ve uzun süreli belleğin bir parçası olduklarında paylaşılan algıları oluşturur. Bu şekilde metaforlar, bellekte algılanan modele uyan, gerçeklikteki her yeni kullanım için çağrılan ve kullanılan hazır bir bilişsel model haline gelmektedir.

Metaforlar, kaynak alan farklı bir duyguyu veya bilişsel yapıyı akla getirdiği ve bu bilgi metafor üreten ve tüketen belirli dilsel topluluktaki konuşmacılar tarafından iyi bilindiği zaman etkilidir. Ayrıca, metaforlar, belirli metaforu üreten ve alan kültürde (hedef alan) ve (kaynak alan) arasındaki karşılaştırma uygun olduğunda da amacına ulaşır (Flusberg vd. 2018: 4).

Lakoff ve Johnson'a göre metaforlar üzerinde yaşadığımız için, etkili metafor yeteneği iletişim ve medya alanlarında yaygın olarak kullanılmaktadır. Metafor, yalnızca inançları, değerleri ve tutumları ifade etmenin bir aracı değildir. Aynı zamanda, insan iletişimi için gereklidir. Yüksek sosyal, ahlaki ve politik öneme sahiptir. Metaforlar bizim için gerçekleri yaratabilir. Böylece gelecekteki eylemlere yön verebilir (Musolff 2016: 3; Lacoff ve Johnson 1980: 156).

Thibodeau ve Boroditsky'e (2011) göre, tek bir metaforun, insanların sosyal sorunları çözme girişimleri üzerinde güçlü bir etkiye sahip olabileceğini iddia eder. İnsanlar bile çoğu zaman kullandıkları ve hayatlarını etkileyen metaforların kesin etkilerinin farkında değildir. Thibodeau ve Boroditsky, vatandaşlardan şehrin suç sorununu çözmeye yardım etmelerini istedikleri beş deney gerçekleştirmişlerdir. "Virüs" çerçevesini öneren kişiler, yoksulluk ve eğitim eksikliği gibi temel nedenleri ele almak için sosyal reformu içeren çözümler önermeyi tercih etmişler. Oysa "canavar" çerçevesinden bahsedenler, suçluları tutuklamayı ve daha katı yasaları uygulamayı içeren çözümler önermeyi tercih etmişler. Bu deneyde, neredeyse hiç kimse metaforik çerçeveyi karar verme sürecinde önemli olduğunu kimse düşünmemiştir (Thibodeau ve Boroditsky 2011: 5-10).

Metafor, medya aracılığıyla aktarılan genellemelerin uzman bilgisinin yeniden formüle edilmesinde önemli bir araç haline gelmiştir. Metaforlar, üç ana işlevi yerine getirmek için kullanılır. Bunlar, okuyucunun ilgisini çekmek, kavramları yapılandırmak ve yorumlamak ve metni düzenlemektir (Camus 2009: 465).

Metaforlar, karmaşık ve soyut olgularla ilişkili olarak düşünmek ve iletişim kurmak için bilişsel ve algısal çerçeveler sağlar. Metaforlar yararlıdır çünkü karmaşık veya soyut bilgileri basit, daha gerçekçi bilgiler açısından konuşmamıza ve düşünmemize izin verirler (Flusberg vd. 2018: 3).

Hastalık Söylemlerinde Savaş Metaforu

Savaşı metaforları, medyanın odaklandığı yeni kavram ve sorunları temsil eden geleneksel ve ortak bir algısal çerçevedir. Örneğin, bir çalışma 1981-2000 yılları arasında

Time Dergisi'nde yayınlanan tüm makalelerin %17'sinin ve Newsweek'te yayınlanan tüm makalelerin %15'inin en az bir Savaş metaforu kullandığını bulmuştur (Karlberg ve Buell 2005). Duygusal deneyimimiz, somutlaşmış dünya deneyimimizde önemli bir rol oynadığından, kavramsal metafor teorisi, silahlı çatışmanın duygusal etkisinin, mecazi savaşların kavramsal temsillerimizin önemli bir parçası haline nasıl geldiğini açıklamak için doğal olarak uygundur (Flusberg vd. 2018: 12).

Savaş temelli metaforlar enerji krizi, diplomasi veya terörizm meseleleriyle sınırlı değildir. Ancak kamu politik tartışmaların çoğu alanında olduğu kadar, tıbbi araştırma, tedavi ve halk sağlığı politikasında da ortaya çıkar. Örneğin, sağlık ve hastalık söylemlerinde bunu hastalıklara (kanser, AIDS, Ebola, obezite gibi) karşı bir savaş olarak görüyoruz. Aynı zamanda uyuşturuculara karşı savaş, spor haberlerinde ve ticari söylemlerde görebiliriz (Musolff 2016: 11).

Savaş metaforlarını seçme nedenleri medyada sık sık değişir. Ancak bu nedenlerden en önemlisi, çatışma alanlarının her zaman medya yayıncılığına çekici gelen konular ve çerçeveler olarak kalması gerçeğinde yatmaktadır. Ayrıca, Savaş metaforu etkili ve ikna edicidir. Tarafları, sorunları ve çözümleri tanımlamada daha spesifiklerdir. Özellikle de çoğunlukla ortak insan savaş deneyimine ve etkilerine dayanmaktadır. Tüm bunlara ek olarak savaşın zihinsel algısı duyguları da etkiler. Çünkü risk, motivasyon, korku, fedakârlık ve sosyal uygulama duygularını kolayca aktarmaktadır. Bu nedenle Savaş metaforları, tüm insanların bildiği bir uzmanlık kaynağı olan savaş alanı ile medyanın istediği, temsil ettiği ve halka sunduğu yeni konu amaç alanı arasında gerekli kavramsal ve zihinsel bağı kurmaktadır.

Savaş metaforları, birçok durum hakkında düşünme ve iletişim kurma yeteneğimizi harekete geçiren, büyük ölçekte inşa edilmiş ortak bir bilgiye dayandıkları için, kamusal ve günlük söylemlerde yaygın olarak kullanılmaktadır. Ek olarak, Savaş metaforları, dikkati çeken ve eylemi harekete geçiren acil bir olumsuz değer tonunu açıkça ifade eder (Flusberg vd. 2018: 2). Savaş metaforu, kötü bir düşman karşısında güçlü bir fedakârlık ve bağlılık imajını uyandırmak için tanımlamanın ötesine geçmektedir. Metafor, ideolojik bir mücadeleyi tanımlamak için kullanılıyorsa, o zaman savaş benzeri dil topluma nüfuz eder (Hartmann-Mahmud 2002: 427).

Bazı araştırmacılar, sağlık alanındaki metaforun avantajlarına hem hastalıklar hem de terapistler noktasında işaret etmektedir. “Metafor, hastalıktan mustarip kişilerin deneyimlerini ifade etmelerini veya paylaşmalarını sağlar. Profesyonellerin hastalığın ve tedavinin çeşitli boyutlarını netleştirmesini sağlamaktadır” (Semino 2016: 380). Bununla birlikte, tıp

alanındaki çatışma ve Savaş metaforlarının kamusal alanda yaygın ve sürekli kullanımı, Savaş metaforlarını kullanmanın tercihleri veya tehlikeleri hakkında süregiden bir bilimsel tartışma yaratmıştır.

Savaş metaforlarının iletişim ve ikna etme kolaylığı ve etkinliği nedeniyle medya tarafından tercih edilmesine rağmen, rutin ve yoğun kullanımları kısa ve uzun vadede olumsuz sonuçlara yol açabilmektedir. Çünkü metaforlar, grup düşüncesini ve sosyal algıyı etkileme konusunda büyük bir yeteneğe sahiptir. Stephen ve ortak araştırmacılar (2018), Savaş metaforlarının anlamların ve etkilerin, kullanıldıkları bağlamla yakından ilişkili olduğunu ve duruma bağlı olarak olumlu veya olumsuz sonuçlara yol açabileceğini savunurlar (Flusberg vd. 2018: 1). Semino'ya göre, özellikle bireysel düzeyde genel olarak metaforlar doğası gereği zararlı veya yararlı değildir. Önemli olan metaforların nasıl kullanıldığı ve bireylerin ne ölçüde özgür oldukları ve kendi lehlerine çalışan metaforları seçebilecekleridir (Semino 2013: 384).

Metafor olarak savaşın ciddiyeti inkâr edilemez. Bir kişiye, nesneye veya fikre savaş ilan etmek, basitleştirilmiş bir siyasi gündeme, fonların yeniden tahsis edilmesine izin verir. Birçok durumda meselelerle ilgili eleştirel söylemi sınırlandırır. Çünkü savaş karşıtı vatansaver değil veya bir tür ihanet göstergesi olarak görülmektedir (Hartmann-Mahmud, 2002: 427).

Lipowski'nin 1970 yılında yaptığı öncü çalışması (Physical Illness, the Individual and the Coping Processes) meydan okuma, düşman, ceza, zayıflık, rahatlama, strateji, telafi edilemez kayıp ve değer ve Batı dünyasındaki hastalarda meme kanseri için belirli bir anlam türetmek için 'sekiz hastalığın anlamını' uygulamaya çalıştı. Kanser hastaları üzerinde yapılan Kanada araştırması, hastalığın olumsuz anlamını "düşman", "kayıp" veya "ceza" gibi seçeneklerle kullanmayı tercih eden kadınların, 'meydan okuma' veya 'değer' gibi daha olumlu terimlerle hastalığa atıfta bulunan kadınlara kıyasla daha yüksek düzeyde depresyon, stres ve daha düşük yaşam kalitesi yaşadıklarını bulmuştur (Degner vd. 2003: 169).

Susan Sontag, özellikle kanser ve AIDS ile ilgili olarak hastalıkları tanımlamak için Savaş metaforlarını kullanma tehlikesine dikkat çeken ilk araştırmacılardan biri olarak kabul edilmektedir (Sontag 1978, 1988). Reisfield ve Wilson (2004) tıp alanındaki Savaş metaforunun erkek önyargısı, şiddet eğilimi, bedeni bir savaş alanı olarak görmesi, kaybetme ve yenilgi olasılığı gibi olumsuz yönlerini eleştirmektedir. Hastaların kanser deneyiminin belirli yönlerini savaş perspektifinden anlamalarına olanak tanıyan özelliklerin, diğer yönleri mutlaka azalttığını veya gizlediğini savunur. Buna göre Reisfield ve Wilson, zayıf, suçlu ve

etkisiz hissettikleri için tedaviye yanıt vermeyen hastalar için Savaş metaforunun sonuçlarının yıkıcı olabileceğine işaret eder. “Savaş metaforu, kaçınılmaz başarısızlık ve kayıp durumları yaratır” (Reisfield ve Wilson 2004: 4026). Bu nedenle, birçok araştırmacı, sosyal ve politik yaşamın neredeyse her alanını işgal eden Savaş metaforlarına olan bağımlılığımızı azaltmaya çalışmaktadır (Cespedes 2014; Hartmann-Mahmud 2002; Huckins 2016; Larson 2005; Simons 2015; Reisfield ve Wilson 2004; Wiggins 2012). Bu araştırmacıların birçoğu, Savaş metaforların en iyi ihtimalle yanıtıcı ve en kötü ihtimalle zararlı olduğunu, sadece politik ve kültürel kutuplaşmanın artmasına değil, aynı zamanda kişisel ve sosyal refah için risklere yol açtığını öne sürmektedir (Flusberg vd. 2018: 2).

Metodolojik Çerçeve

Çalışmanın Problemi ve Amacı

Bu çalışmanın temel sorunu, COVID-19 söylemlerinde savaş metaforlarının yaygın kullanımı ve bu metaforların tüm semantik ve pragmatik medya ve politik söylemler alanındaki yaygınlığıdır. Sorunun ciddiyeti, savaş metaforlarının hızlı ve etkili bir şekilde yayılmasında ve savaş alanlarıyla büyük ölçüde çelişen hayati ve sağlıklı bir alan olarak kabul edilen hastalık söylemleriyle ilişkisinde yatmaktadır. Buna ek olarak, metaforlar, özellikle savaş metaforları gibi kavramsal metaforlar, dilsel motifler olarak kabul edilmezler. Daha ziyade dünyaya yönelik düşünce ve davranış kalıplarını, içinde ortaya çıkan tutumları ve sorunları değiştirmede önemli bir role sahiptir.

Çalışma, salgının gerçekliğini ve gelişimini (genel senaryo, metaforlar ve sosyal algılar) anlamak için COVID-19 haberlerinde kullanılan savaş metaforlarının kalıplarını, kullanım biçimlerini ve savaş senaryosunu kullanma biçimlerini analiz etmeyi amaçlamaktadır. Çalışma ayrıca, savaş metaforlarının gerçekte kullanımın etkilerini ve sosyal ve politik hayata olası etkilerini öğrenmeyi amaçlamaktadır. Çalışma aynı zamanda Savaş metaforları kullanmak yerine medyada, siyasi ve sağlık söylemlerinde kullanmak için ikna edici ve etkili alternatiflere ulaşmayı hedeflemektedir.

Çalışma, istenen hedeflere ulaşmak için üç temel soruyu gündeme getirmektedir. Bunlar; COVID-19 pandemisinde kullanılan Savaş metaforların temel kalıpları nelerdir? Söylem düzeyinde ya da gerçeklik düzeyinde bu kalıplardan kaynaklanan algısal etkiler nelerdir? Medya söyleminde COVID-19 pandemisine ilişkin Savaş metaforları için olası alternatif metafor nedir?

Veri Toplama Yöntemi

Bu çalışma, COVID-19 salgını ile ilgili haber metinlerinde Savaş metaforlarının eleştirel bir analizine ulaşmak için en iyi yöntem olarak söylem analizi yöntemine dayandığı için nitel araştırma türüne aittir. Çalışma metodolojisi söylem analizine dayandığından, çalışma örneği COVID-19 salgınıyla ilgili sınırlı sayıda küresel ve yerel haberin amaçlı bir örneğidir. Amaçlı örnekleme, COVID-19 salgını söylemindeki Savaş metaforlarının kalıplarını tanımlamak, yorumlamak ve açıklamak için yeterlidir. Çalışmanın örnekleme, Mart 2020'den Eylül 2020'ye kadar belirli bir süre boyunca bir dizi küresel ve yerel medyanın haber metinlerinden ve manşetlerinden oluşmaktadır. Bu dönem, COVID-19 salgını tanımlamak için Savaş metaforlarının başlatılmasının başlangıcını ve zirvesini temsil edilmektedir.

Çalışma örneği; National Geographic Arabia, Al Hurra Channel, Mirror gazetesi, Anadolu Ajansı, Guardian gazetesi, BBC, Financial Times gazetesi, The Australian gazetesi, CNN Türk, Daily Telegraph gazetesi, Yeni Şafak gazetesi, Deutsche Welle Arabia, AFP, Monte Carlo International Radio, Al Bayan Emirates gazetesi, Al Ain News Channel, , Al Arabiya Al Hadath Channel, Al Jazeera Channel, Los Angeles Time gazetesi, Globe and Mail gazetesi, Al Sharq Al Awsat gazetesi, Reuters, France 24, Bloomberg, Sky News Arabia, DHA Ajansı, The New York Times gazetesi, NBC News, Euronews, ABS News, TRT International, Fox News gibi otuzdan fazla farklı medya kuruluşunu içermiştir. Bu örnekleme, savaş, kavga, düşmanlar, silah, ordu ve askerler, tahliyeler, müttefikler, savaşmak, ön cephe, zafer ve yenilgi ve diğerleri gibi yaygın Savaş metaforlarıyla ilgili arama anahtarları kullanılarak medyadan rastgele seçilmiştir. Küresel ölçekte Savaş metaforlarının yaygın kullanımını tespit etmek için, örnekleme uluslararası ve yerel medyayı içermiştir. COVID-19 salgını haberinde Savaş metaforlarını çıkarmak amacıyla incelenen haber sayısı yetmişin üzerinde habere ulaştı.

Araştırma sorularını yanıtlamak için çalışmada, kavramsal metaforu teorisinin Joerge Lacoff ve Mark Johnson (1980) gibi önemli uzantılarından biri olan Jonathan Charteris-Black (2004) tarafından önerilen Metaforun Kritik Analizi (CMA) metodolojisi kullanılmaktadır. Eleştirel Metaforun Analizi, teorik ve metodolojik kökenlerini kavramsal metaforu, eleştirel dilbilim ve eleştirel söylem analizi geleneklerinden alır. Jonathan Charteris-Black, Eleştirel Metafor Analizini, dil kullanıcıların gizli (ve muhtemelen bilinçsiz) niyetlerini ortaya çıkarmayı amaçlayan metaforları analiz etmeye yönelik bir yaklaşım olarak tanımlar. (Charteris-Black 2004: 34). Charteris-Black, Eleştirel Metafor Analizinin (dilbilimsel analiz,

bilişsel analiz ve pragmatik analiz) üç analitik çerçevenin dahil edilmesini gerektirdiğini savunur (Charteris-Black 2004: 34).

Metinlerdeki metafora ‘anlamsal gerilimlere’ erişilerek ulaşılır. Charteris-Black'deki metafor, belirli bir bağlamdan bir ifadenin kullanımında anlamsal gerilime yol açan beklenmedik bir değişimden kaynaklanan dilbilimsel bir temsildir. Birebir kaynak alanı (savaş alanı gibi) ile metaforik bir hedef alan (COVID-19 salgını gibi) arasında anlamsal bir gerilim veya çelişkinin varlığını keşfettiğimizde, kavramsal metafora ulaşmış oluruz. Anlamsal gerilim, kelimelerin ve ifadelerin kullanımı için beklenmedik bağlamı ortaya çıkarır. Bu durumda, kelimelerin kullanımı gerçek değil, mecazidir.

Charteris-Black'in Eleştirel Metafor Analizi, hiyerarşik sıraya göre düzenlenmiş üç özet sunar: Birincisi kavramsal anahtarlar, ikincisi kavramsal metaforlar ve üçüncüsü (yüzeysel) metaforlardır (Charteris-Black 2004: 244). Charteris-Black, bu kavramsal düzeyleri belirlemenin, onların ideolojideki rollerine ilişkin anlayışımızı geliştirdiğine ve teorinin inşasına katkıda bulunduğuna inanmaktadır. Çünkü dil kullanımının altında yatan fikirlere bir erişim noktası sağlar (Charteris-Black 2004: 244).

Metaforları Belirleme Yöntemi

Charteris-Black metaforları analiz etmek için üç metodolojik aşama belirler: İlk aşama metaforları tanımlama, ikinci aşama metaforları yorumlama ve üçüncü aşama metaforları açıklamadır. Eleştirel Metafor Analiz yaklaşımındaki analiz aşamaları, Norman Fairclough tarafından önerildiği üzere Eleştirel Söylem Analizinin aşamalarına karşılık gelmektedir (Charteris-Black 2004: 35).

İlk aşama (metaforları tanımlama), aday metaforları belirlemek amacıyla örnek metinlerin geniş bir şekilde okunmasını, ardından bu metaforların mecazi mi yoksa mecazi olmayan bir kullanımı mı temsil ettiğinin dilsel ve pragmatiksel bağlamlarını bilmek için anlamsal gerilim kriterlerine uygunluklarına göre incelemeyi gerektirir. Herhangi bir metaforda, metaforun kaynak alanı ile hedefin alanı arasındaki karşılıklı ilişkiden kaynaklanan anlamsal bir gerilim vardır. Genellikle anlamsal gerilim beklenmedik bir bağlamda ortaya çıkmaktadır.

İkinci aşamada (yorumlama) metaforlar, kendilerini tanımlayan bilişsel ve pragmatik faktörlerle olan ilişkileriyle açıklanır. Metaforları yorumlarken, sosyal aktörlerin fiili kullanımına dayalı metaforik kavramların üretilmesine izin veren pragmatik bağlamla birlikte her zaman algısal ve bilişsel kaynaklara başvurulur. Bu aşamada analist, kullanılan

metaforların kavramsal doğallığını araştırır. Bu nedenle, yorumlama aşaması genellikle kavramsal metaforun (kaynak alan: savaş) kısmına odaklanmaktadır.

Üçüncü aşamada (açıklama) kavramsal metaforlarda (hedef alan: COVID-19 salgını) daha çok odaklanılmaktadır. Metaforun ürettiği yeni algının gerçekte ortaya çıkan etkisini inceleyen aşamadır. Bu nedenle, açıklama aşaması, metaforun ikna edici etkilerine ve yeni bir sosyal pratiğin oluşumundaki veya eskisinin yeniden üretimindeki rolüne odaklanır. Diğer bir ifadeyle, ideolojik etkinin analizi ve ikna edici istihdam bu aşamada mevcuttur. Metaforları açıklamak, metaforun üretimine dahil olan sosyal aktörleri ve iknadaki sosyal rollerini tanımlamayı içerir. Charteris Black, ideolojik ve retorik motivasyonun kanıtları analistin sezgisinden değil, metaforların meydana geldiği dilbilimsel metinlerden kaynaklandığını öne sürer (Charteris-Black 2004: 39).

Uygulama

Bulgular

Söz konusu haber metinlerini kapsamlı bir şekilde okuduktan sonra, metinlerdeki metaforları ve gerçek ifadeleri ayırmak için (Charteris-Black 2004)'ün belirttiği anlamsal gerilim kriterlerini çalıştırdım. Bu aşamada, on ana kavramsal çerçeve içinde özetleyebildiğimiz çok sayıda metafora ulaştık. Bu çerçeveler: Savaş hali, kavga, düşmanlar, silahlar, ordu ve askerler, tahliyeler, müttefikler, savaşmak, ön cepheler, zafer ve yenilgidir. Bir bütün olarak, bu on çerçeve, metaforların amacına ulaşmak için içlerinde ayrıntılı planlar içeren entegre ve kapsamlı "savaş" senaryolarını temsil edilmektedir.

Tablo 1. Savaş metaforlarında kaynak ve amaç alanları

Kaynak alanlar: Savaş	Hedef alanlar: COVID 19
Savaş hali, kavga, düşmanlar, silah, ordu ve askerler, tahliyeler, müttefikler, savaşmak, ön cepheler, zafer ve yenilgi	Virüs, iyileşme, tedavi, muayene, maske, mesafe ve el yıkama, doktorlar, hemşireler ve vatandaşlar, virüsün nasıl çalıştığı, virüsün ekonomik doğası, salgının yayıldığı bölgelerden vatandaşları taşıma, yoğun bakım odaları, sağlık politikaları, günlük eşyalar, maske takma eleştirilenleri.

Bu genel çerçeveleri, metaforları bilişsel ve pragmatiksel faktörleriyle ilişkilendirerek açıklamak için, Tablo 1'de kaynak alanların (savaş) hedef alanlarla (COVID-19 salgını) karşılığını görülmektedir. Haber okuyucuların aşına olduğu savaş alanları ile COVID-19

salgının bilinmeyen boyutları arasındaki analogiyi bilmek, farklı alanların bu kavramsal karışımından kaynaklanan metaforları bilmeye ve yorumlamaya yardımcı olur.

Aşağıda daha önce gösterdiğimiz on çerçeveye göre metaforların örnekleri sunulmaktadır. Her bir kaynak alanını her bir hedef alanla açıklığa kavuşturur. Ayrıca metaforların anlambiliminin metin ve bağlamda gerektirdiği sonuçları kastettiğimiz algısal sonuç ve ideolojik etkinin yönlerini açıklığa kavuşturulmaktadır.

Tablo 2. "Savaş hali" çerçevesinden kaynaklanan metaforlar ve etkilerinin analizi

Metafor kaynağı	Metafor hedefi	Algısal sonuç ve ideolojik etki
Savaş hali	Sağlıkla ilgili acil durumlar	Kamu seferberlik duyurusu, dikkat, fedakârlık, disiplin, itaat.

Metafor: Sağlıkla ilgili acil durum, savaş halidir.

"Dünya Corona ile savaş halinde ve İtalya ve Fransa'da can kaybı artıyor" Reuters, 19 Mart 2020.

"COVID-19 ile savaş halindeyiz. Onunla bir savaş gibi savaşmalıyız" The Globe and Mail gazetesi, 5 Nisan 2020.

Tablo 3."Savaş" çerçevesinden kaynaklanan metaforlar ve etkilerinin analizi

Metafor kaynağı	Metafor hedefi	Algısal sonuç ve ideolojik etki
Savaş	COVID-19 testi	Sağlık alanın askerileşmesi, yaşam riskini artırması, motivasyon, stres
Savaş	COVID-19 salgını	

Metafor: COVID-19 testi bir savaşın başlangıcıdır.

"Test, COVID-19 'a karşı mücadelenin sadece başlangıcı." New York Times gazetesi, 30 Mart 2020.

Metafor: Corona Salgını bir savaştır.

"Türkiye... Özel hastaneler Corona savaşında ön cephelerdir," Anadolu Ajansı, 19 Nisan 2020.

Tablo 4. "Düşmanlar" çerçevesinden kaynaklanan metaforlar ve etkilerinin analizi

Metafor kaynağı	Metafor hedefi	Algısal sonuç ve ideolojik etki
Düşmanlar	Virüs	Salgın saldırgan, dehşet verici, insanlığın ortak bir düşmanı var
Düşmanlar	COVID-19 salgını	

Düşmanlar	Asansör düğmesi, tuvalet	Yaşam güvensiz hale gelir, korku, yakın çevreden tehdit olur.
-----------	--------------------------	---

Metafor: COVID-19 insanlığın düşmanıdır.

“Dünya Sağlık Örgütü'nün ifadesiyle "COVID-19 salgınının yayılması," insanlığın düşmanı ", dünyada genel bir seferberliği ve Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron'un ifadesiyle virüsle ilgili saldırgan bir söylemi" Biz savaş halindeyiz "diye gündeme getiriyor” Radio Monte Carlo – AFP, 24 Mart 2020.

Metafor: Virüs görünmez bir düşmandır.

"Görünmez bir düşman: Trump, Coronavirüs savaşında savaş zamanı reisi olduğunu söylüyor" Reuters, The Guardian gazetesi, 23 Mart 2020.

Metafor: Asansör düğmesi ve tuvalet iç düşmanlardır.

“Ardından asansör düğmesinden tuvalete "iç düşmanların" bir turu ve aynı zamanda aslında masum olan şüpheye konu olabilecek eşyalar da var”. Radio Monte Carlo, 24 Mart 2020.

Tablo 5. "Silah" çerçevesinden kaynaklanan metaforlar ve etkilerinin analizi

Metafor kaynağı	Metafor hedefi	Algısal sonuç ve ideolojik etki
Silah	Maske	Tedbir, stres
Silah	Mesafe	Sosyal izolasyonun artması
Silah	Elleri yıkama	Hijyen takıntısı, temizlik artması

Metafor: Maske bir silahtır.

"Maske... Dünyanın dört bir yanındaki insanların Coronayı önleme silahı", 1 Nisan 2020.

Metafor: Sosyal mesafe bir silahtır.

"Sosyal mesafe, COVID-19 ile mücadelede en büyük silahtır," Daily Telegraph gazetesi, 25 Eylül 2020.

Metafor: El yıkama bir silahtır.

"Coronavirüs ile savaşmak zorunda olduğumuz tüm silahlardan- maskelerden, izolasyondan ve sosyal mesafeden- önemini tam olarak bilmediğimiz bir silah var ve bu da el yıkamak." BBC, 27 Ağustos 2020.

Tablo 6. "Ordu" çerçevesinden kaynaklanan metaforlar ve etkilerinin analizi

Metafor kaynağı	Metafor hedefi	Algısal sonuç ve ideolojik etki
-----------------	----------------	---------------------------------

Ordu	Doktorlar	Sağlık alanının askerileşmesi, mesleki
Ordu	Sağlık çalışanları	uygulama kurallarını değiştirmesi
Ordu	Araştırmalar	Etkililik ve önemlilik artması

Metafor: Doktorlar beyaz bir ordudur.

"Küba, çeşitli ülkelerde Coronavirüs ile savaşmak için beyaz önlüklü doktorlardan oluşan bir ordu gönderiyor." NBC News, 14 Eylül, 2020.

Metafor: Sağlık çalışanları askerlerdir.

"Maskesiz COVID-19 ile savaşan bir doktor, silahsız savaşan bir askere benzer" Los Angeles Times gazetesi, 24 Mart 2020.

Metafor: Araştırmalar bir ordudur.

"Avrupa, COVID-19 'a karşı savaşta araştırmaları harekete geçiriyor" Euronews, 11 Mayıs 2020.

Tablo 7. "Tahliye" çerçevesinden kaynaklanan metaforlar ve etkilerinin analizi

Metafor kaynağı	Metafor hedefi	Algısal sonuç ve ideolojik etki
Tahliye	Yurtdışına yayılan salgın alanlarından vatandaşları ülkelerine geri getirmek	Devlet vatandaşların yaşamları ve haysiyetiyle ilgili endişesi, ülke dışındaki etkilenen bölgelerde yaşama tehlikesi, ülkenin imajını iyileştirmesi

Metafor: Salgın olan bölgelerden vatandaşları geri getirmek bir tahliye.

"COVID-19 salgını sırasında Türkiye'ye hızlı tahliye" TRT World, 16 Nisan 2020.

Tablo 8. " müttefikler " çerçevesinden kaynaklanan metaforlar ve etkilerinin analizi

Metafor kaynağı	Metafor hedefi	Algısal sonuç ve ideolojik etki
Müttefikler	Günlük eşyalar	Panik, takıntı, güvensizlik, sıkı tedbir
Müttefikler	Maske takmaya itiraz edenler	Vatana ihanet, düşmanla iş birliği

Metafor: Günlük eşyalar Corona'nın müttefikleridir.

"Corona virüsü, günlük hayatımızda pek çok müttefik olan bir düşman. Virüs esas olarak nefes alma ve fiziksel temas yoluyla yayılıyor, bu da ön cephenin genellikle günlük

hayatımızın eşyalarına uygun olduğu anlamına geliyor” Radyo Monte Carlo- AFP, 24 Mart 2020.

Metafor: Maske takmaya itiraz edenler Corona'nın müttefikleridir.

"Anti-Maskeler Hareketi... Almanya, Corona'nın müttefiklerinden korkuyor", Al-Ain News, 31 Ağustos 2020.

Tablo 9. "Savaşmak" çerçevesinden kaynaklanan metaforlar ve etkilerinin analizi

Metafor kaynağı	Metafor hedefi	Algısal sonuç ve ideolojik etki
Savaşmak	Corona virüsü	Ciddiyeti onaylama, korku, beceriksizlik
Savaşmak	Corona virüsünün çalışma yöntemi	
Savaşmak	Salgının ekonomik doğası	

Metafor: Coronavirüs sessiz bir katildir.

"Coronavirüs bulaşmış futbolcu sayısındaki artış, sessiz katilin ne kadar hızlı yayıldığını gösteriyor" Mirror Gazetesi, 26 Eylül 2020.

Metafor: Coronavirus akıllı bir katildir.

“Akıllı virüs hakkında korkunç detaylar... Corona bir insanı nasıl öldürür?” Al-Hurra Kanalı, 13 Nisan 2020.

Metafor: Coronavirüs insandan daha fazla ekonomiyi öldürüyor.

"Coronavirüsün neden olduğu ekonomik yıkım nihayetinde virüsten daha fazlasını öldürebilir" Fox News, 11 Mayıs 2020.

Tablo 10. "Ön cepheler" çerçevesinden kaynaklanan metaforlar ve etkilerinin analizi

Metafor kaynağı	Metafor hedefi	Algısal sonuç ve ideolojik etki
Savaşın ön cephesi	Hemşireler, yoğun bakım odaları	Yüksek ölüm veya hastalık riski, fedakârlık ve kahramanlık
Savaşın ön cephesi	Temizlik çalışanları ,halka açık yerler	

Metafor: Yoğun bakım odaları savaşta ön cephelerdir.

“COVID hemşireleri salgınla mücadelede en ön cephede savaşıyor” Anadolu Ajansı, 11 Mayıs 2020.

Metafor: Temizlik işçileri, savaşın ön cephesinde askerlerdir.

"Corona zamanında... Temizlik işçileri, İşçi ve Emekçiler Bayramı salgınla yüzleşmek için ön cephelerde duruyorlar" Al-Nahar TV, 1 Mayıs 2020.

Tablo 11. "Zafer ve yenilgi" çerçevesinden kaynaklanan metaforlar ve etkilerinin analizi

Metafor kaynağı	Metafor hedefi	Algısal sonuç ve ideolojik etki
Zafer	Salgın tehdidi sona ermesi	Zafer olasılığı, başarı, mutluluk
Zafer	Virüsten İyileşmek	
Yenilgi	Sağlık çalışanlarını korumadaki başarısızlık	Yenilgi olasılığı, başarısızlık, hayal kırıklığı
Yenilgi	Virüsten İyileşmek	

Metafor: Pandemi tehdidin sonu, dünya için Coronavirüs'e karşı bir zaferdir.

"Coronavirüs: Dünya pandemi savaşını kazanıyor mu?" BBC, 10 Ağustos 2020

Metafor: İyileşme virüs için bir yenilgidir.

"Virüsün galip gelmesini nasıl önleyeceğimiz detayları burada" National Geographic, 26 Haziran 2020.

Metafor: Sağlık çalışanlarını korumadaki başarısızlık, virüse karşı mücadelede bir yenilgidir.

"Hastaneler Coronavirüs savaşını kaybediyor: Sağlık çalışanlarını korumadaki başarısızlık, İngiltere'nin COVID-19 ile savaşma yeteneğini tehdit ediyor ve ülkenin en saygın kurumlarından birini baltalıyor" Bloomberg, 3 Nisan 2020.

Metafor: İyileşme, COVID-19 hastaları için bir zaferdir.

"Coronavirüsü yenen 100 yaşındaki hasta yoğun bakımdan çıktı" CNN Türk, 29 Nisan 2020.

Tartışma

Charteris-Black (2004) tarafından önerilen Eleştirel Metafor Analizi metodolojisi hiyerarşik bir sıraya göre düzenlenmiş üç özet sunar: Birincisi kavramsal anahtarlar, ikincisi kavramsal metaforlar ve üçüncüsü (geleneksel) metaforlardır. Çatışma metaforları seçimi altında yatan kavramsal anahtarlar vardır. Bu anahtarlardan biri, yaşamın bir hayatta kalma mücadelesi olması ve toplumun bir kişi olmasıdır (Charteris-Black 2004: 70). Dolayısıyla, COVID-19 salgınındaki Savaş metaforlarını çerçeveleyen en önemli kavramsal anahtarları şöyle sıralayabiliriz: yaşam bir hayatta kalma mücadelesidir, toplum bir kişidir, salgınlar ve hastalıklar düşmanlardır.

Kavramsal metaforlara gelince, on savaş çerçevesi aracılığıyla (Sağlıkla ilgili acil durum, savaş halidir, COVID-19 testi bir savaşın başlangıcıdır, COVID-19 Salgını bir savaştır, COVID-19 insanlığın düşmanıdır, virüs görünmez bir düşmandır, asansör düğmesi ve tuvalet iç düşmanlardır, maske bir silahtır, sosyal mesafe bir silahtır, el yıkama bir silahtır, doktorlar beyaz bir ordudur, sağlık çalışanları askerlerdir, araştırmalar bir ordudur, salgın olan bölgelerden vatandaşları geri getirmek bir tahliyedir, günlük eşyalar COVID-19'un Müttefikleridir, COVID-19 sessiz bir katildir, COVID-19 akıllı bir katildir, COVID-19 insandan daha fazla ekonomiyi öldürüyor, yoğun bakım odaları savaşta ön cephelerdir, temizlik işçileri, savaşın ön cepesinde askerlerdir, pandemi tehdidin sonu, dünya için COVID-19'a karşı bir zaferdir, iyileşme virüs için bir yenilgidir, sağlık çalışanlarını korumadaki başarısızlık, virüse karşı mücadelede bir yenilgidir, iyileşme, COVID-19 hastaları için bir zaferdir) yirmiden fazla Savaş metaforuna ulaşılmaktadır.

Analiz sayesinde, kavramsal metaforlarla kullanılan geleneksel yüzeysel metaforlar olduğunu bulunmaktadır, örneğin: (virüsle yüzleşme, hastalıkla mücadele, tedavi hastalığı öldürür, virüs öldürür, yok eder ve saldırılar... vb.).

COVID-19 söylemlerindeki Savaş metaforlarının kullanımları ise daha önce gösterdiğimiz on çerçeveye atıfta bulunularak daha net hale gelebilir. Savaş metaforları, testten hastalıktan kurtarmaya kadar salgın kontrol altına almanın tüm aşamalarını tasvir etmek için kapsamlı bir savaş senaryosunda kullanılmaktadır.

Metafor kalıplarını ve kullanımlarını bulmanın yanı sıra, Savaş metaforlarının algısal sonuçlarının, Savaş metaforları üzerine yapılan son araştırmaların bir kısmının olumlu olabileceği ve insan sağlığını ve haysiyetini artırabileceği, bir kısmının ise daha kötü sonuçlara neden olabileceği yönündeki bulguları doğruladığını görülebilmektedir. Sonuç olarak, Savaş metaforlarını en aza indirmek ve daha fazla bilinç ve duyarlılıkla kullanmak bu çalışmada önerilen en önemli öneriler arasındadır.

COVID-19 Savaş metaforlarının ikna edici etkileri, savaş retorikini öven ve onu gerçeği anlamak ve ele almak için kullanan eski bir dilbilimsel ve sosyal pratiği yeniden ürettiğini tespit edilebilmektedir. Savaş metaforlarının ikna edici ve algısal etkilerine dayanarak, politikacılar, sağlık politikalarını belirleyenler ve hükümetler gibi bir dizi sosyal aktör, salgınla başa çıkma konusundaki politikalarını ve kararlarını desteklemek için ikna edici metaforların etkilerinden yararlanmaktadır.

Analiz sonuçlarına göre, COVID-19 söylemlerinde Savaş metaforlarının kullanılması, olumlu ve olumsuz olarak değerlendirilen birçok algısal ve ideolojik etkiyi harekete geçirmektedir. COVID-19 Savaş metaforlarının olumlu etkileri arasında, insanlığın ortak bir

düşmanla yüzleşmek için birleşmesi, sıkı tedbir ve artan önlemler, hijyen, etkililik ve önemlilik, devlet vatandaşların yaşamları ve haysiyetiyle ilgili endişesi, ülke dışındaki etkilenen bölgelerde yaşama tehlikesi, ülkenin imajını iyileştirmesi, salgının yaygın olduğu bölgelerde yaşama tehlikesi, virüs tehlikesi ve zarar verme kabiliyeti konusunda uyarı, fedakârlık ve kahramanlık, başarı olasılığı, zafer ve mutluluk duygusu vardır.

COVID-19 Savaş metaforlarının olumsuz etkilerini şu şekilde özetleyebiliriz: Sağlık alanının askerileşmesi, mesleki uygulama kurallarını değiştirmesi, başkalarını ihanetle suçlaması, stres ve gerilim, virüs saldırganlığın aşırı tanımlanması, korku ve panik, yakın çevreden tehdit, temizlik takıntısı, aşırı bireysel ve sosyal izolasyon, güçsüzlük, yüksek olasılık oranı ölüm veya yaralanma, mesleki uygulama kurallarını değiştirme, güvensiz hissetme, vatana ihanetle suçlanma, yenilgi olasılığı, başarısızlık ve hayal kırıklığı hissidir. Sonuçlar, Savaş metaforların olumsuz algısal sonuçlar içerdiğini ve bu algısal sonuçların siyasi kullanım olasılığı arttıkça bu etkilerin daha da kötüleşebileceğini göstermektedir.

COVID-19 söylemlerinde Savaş metaforların yaygın kullanımından kaynaklanan birçok sağlıksal, siyasi ve kültürel etkiyi sıralayabiliriz. Bu metaforlar, doğal hastalık korkusunu artırarak insan riskleriyle yüzleşmeye hazırlığı zayıflatabilir. Aynı zamanda sağlık çalışanların tıp mesleğine, özellikle tıp öğrencilerine ve yeni doktorlara yönelik risk duygusunu artırabilir, çünkü savaş tehlikesi kadar tehlikeli olarak nitelendirilen bir alanda çalışmak, olağan insan fedakarlığı olarak nitelendirilen bir alan değildir. Söz konusu metaforlar, sağlık çalışanlarını askere dönüştürerek, iyileştirme, yardım ve sağlık desteğini askeri kariyere dönüştürerek profesyonel uygulamada bir değişim yaratır. "Bu değişim, sağlık işlerinin profesyonel ruhuna zarar veriyor ve onları vatandaşlara hizmet etmekten daha büyük bir savaş makinesinin parçası olmaya itiyor" (Bates 2020: 11).

Savaş benzeri metaforların potansiyel bir etkisi, insanlar arasındaki düşmanlık çemberini genişletmesidir. Çünkü Savaş metaforu, sağlık önlemlerini taahhüt etmeyenlerin düşman olduğunu ve askerlerin virüsle yüzleşmede pasif olduğunu varsayar. Bu durum da, işbirliği söyleminden ziyade başkalarına karşı nefret söylemi üretmek için uygun bir ortam olabilir. Örneğin, bu sonucun, ister Amerika Birleşik Devletleri ile Çin arasında, ister Amerika Birleşik Devletleri ile Dünya Sağlık Örgütü arasında olsun, devletler ve uluslararası kuruluşlar arasında artan siyasi gerginlik üzerindeki etkisi görülmüştür. ABD eski Başkanı Donald Trump'ın COVID-19 virüsünü "Çin virüsü" olarak tanımlamadaki ısrarı, Savaş metaforu senaryolarının üretebileceği nefret söyleminin ve ırkçılığın açık bir sonucudur (The White House, 2020). Bu bağlamda, "sosyal mesafe" teriminin, Savaş metaforun algısal bir sonucu olabileceğini söyleyebiliriz. Savaş, ordular arasında psikolojik ve fiziksel mesafeyi

gerektirir ve iki ordu arasındaki yakınlaşma, füzyon, savaş ve ölümden başka bir şey ifade etmez. Dolayısıyla, "sosyal mesafe" için en uygun terimler "fiziksel mesafe", "uygun mesafe" gibi diğer terimlerdir.

Öte yandan, Savaş metaforun yaygın kullanımı, önleyici halk sağlığı önlemlerini sosyal kontrol araçlarına dönüştürme riski taşır ve bu, acil durum sürelerini uzatabilir ve mevcut yasaları bozabilir. Tüm bunlar, hükümetlerin virüse karşı savaş için genel seferberlik bahanesiyle vatandaşlara karşı sorumluluklarını ve görevlerini reddetmelerine ek olarak, sosyal özgürlüklerin siyasi hedefler lehine sınırlandırılmasında sağlık otoritesinin kötüye kullanılması olasılığının artmasına yol açabilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

SARS salgınının aksine, başlangıcından itibaren COVID-19 salgını tanımlayan Savaş metaforları, siyasi ve medya söylemlerinde yaygın olarak kullanılmıştır. Savaş metaforları yalnızca bir virüsü veya salgını tanımlamaya özgü değil, aynı zamanda belirsiz, insan olmayan bir düşmanla bütünleşik bir savaş senaryosu içeren kapsamlı bir kavramsal savaş görüşünü ifade eder. Bu metaforlar, savaşın tüm alanlarını kapsar ve savaşın, askerlerin, silahların, savaş alanının ve ön cephelerin, düşmanların, müttefiklerin ve hatta savaşın zafer veya yenilginin sonuçlarını içerir.

COVID-19 'un Savaş metaforlarının kavramsal yapısı, söylem düzeylerini etkiler ve dili soyut iletişim düzeyinden sosyal pratik değiştirmesi düzeyine taşır. Bu değişimi hem dil pratiğinde hem de sosyal pratikte gözlemlemektedir. Dilsel düzeyde, değişim, mecazi savaş retoriği ile salgının gerçekleri arasındaki farkta belirgindir. Toplumsal düzeyde ise, sağlık alanının askerileştirilmesi, mesleki uygulama kurallarının değiştirilmesi, insanlar arasındaki düşmanlık çemberinin genişletilmesi, nefret ve ırkçı söylemlerin üretilmesi, önleyici halk sağlığı önlemlerinin sosyal kontrol araçlarına dönüştürülmesi ve diğer etkiler ve dönüşümler gibi Savaş metaforlarının gerektirdiği algısal ve ideolojik etkilerdeki değişimi fark edebilmektedir.

Bu çalışmada yer bulamasa da ülkelerin Savaş metaforunu neden tercih ettikleri üzerine yapılacak başka çalışmalar için yol gösterici bir çalışma olarak önerilebilir.

Çalışmanın sonuçları, Savaş metaforlarının bazen olumlu bir şekilde kullanıldığını gösterir. Bu bağlamda COVID-19 'un Savaş metaforlarının tedbirleri artırmaya yardımcı olduğunu, insanlığı ortak bir düşmanla yüzleşmek için birleşmeye teşvik ettiğini, fedakârlık ve kahramanlık değerlerini yükselttiğini ve bazı ülkelerin vatandaşların hayatına ve haysiyetine olan ilgisini netleştirdiğini görülmektedir. Virüs kaynaklı hastalıkların diğer

hastalıklarla farklılıklara ve virüsün karakteristiği itibariyle yayılmacı bir karaktere sahip olduğuna dikkat edersek, belki de Savaş metaforlarını tehlikeyle yüzleşmek için kullanmanın nedenlerini anlayabiliriz. Dolayısıyla, virüsün insan yaşamına yönelik tehdidi, türün devamlılığının tehlikeye girdiği durumlarda, Savaş metaforlarını kullanmak için motive edici bir faktör olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Ancak diğer yandan çalışmanın sonuçları da COVID-19 'un Savaş metaforların kısa ve uzun vadede söylem ve pratik düzeyini etkileyebilecek olumsuz etkilere sahip olduğunu doğrulamaktadır. Belki de SARS salgınında savaş kaynaklarının ve metaforların kullanımına ilişkin algısal hafızayı harekete geçiren "söylemsel ortam", COVID-19 salgını ile Savaş metaforlarının kullanımını mümkün ve etkili kılan aynı söylemsel ortamdı. Böylelikle, COVID-19 Savaş metaforları, başka herhangi bir yeni salgın hastalık ortaya çıktığında gelecekte kullanılmak üzere ek bilişsel kaynaklar sağlayabilir. Bu şekilde, savaş ve gerilim atmosferin söylemsel ve sosyal dil pratiğimize hâkim olmaya devam edeceğini görebiliriz.

Savaş metaforların genel olarak sağlık alanında aşırı kullanımının ve özellikle COVID-19 söyleminde kullanımının olumsuz etkileri sorununu çözmek için çalışma, çözüme giden iki yol önermektedir: Birincisi, Savaş metaforlarını aşırı kullanmamak ve gerektiğinde daha fazla bilinç ve duyarlılıkla kullanmaktır. İkincisi, savaş kaynağın daha etkili ve haysiyet ve insan adaleti değerleriyle daha uyumlu olması için alternatif kaynak alanları önermektir. Eleştirel Metafor Analizi, yalnızca kavramsal yapılara ulaşmayı ve onların önyargılarını ve sosyal algı manipülasyonunu ortaya çıkarmayı amaçlamakla kalmaz, aynı zamanda alternatifler ve çözümler sunmayı da amaçlamaktadır.

Dolayısıyla, çalışma, çatışmalara ve düşmanlığa odaklanan Savaş metaforunun kavramsal anahtarların yerine meydan okuma, dayanışma, iş birliği, yardım, merhamet, katılım ve adalete bağlı başka kavramsal anahtarlar önermektedir. Bu bağlamda, Yolculuk metaforları, kişiselleştirme ve somutlaştırma metaforları, Savaş metaforlarının yerine kullanılabilir. Yolculuk metaforları genellikle hareket ve seyahatte insan deneyimine ve yolculukların diğer zihinsel imgelere dayanmaktadır. Yolculuk metaforlarında, hedefler geleneksel olarak ulaşılması gereken istasyonlar olarak inşa edilir. Bu nedenle ileriye doğru hareket pozitif değişim, gelişme ve başarı ile simetrik olma eğilimindedir (Semino 2016: 190). Bu sebeple, yolculuk metaforları Savaş metaforlarına göre sağlık alanında- özellikle COVID 19 salgını ile ilgili -kullanıma daha uygun görünmektedir, çünkü salgınlar kontrol altına alınmadan önce daha uzun zaman almaktadır. Bu yüzden yolculuk metaforları salgının uzunluğuyla orantılıdır ve insanlar savaşın süresi boyunca yaptıkları kadar mağlup hissetmezler. Yolculuk kaynağı kapsamında hasta gezgin, doktor rehberdir ve her zaman

farklı rota ve yönler seçilebilir. En önemlisi, yenilgi diye bir şey yoktur ve yolculuk hastalığının tedavisi süresince ve sonrasında devam eder (Semino 2013: 382; Reisfield ve Wilson 2004: 4026). Aynı şey, önemli ve yaygın bir metafor olarak kabul edilen teşhis ve kişiselleştirme için de geçerlidir, çünkü deneyimlerimizin ve insana dair bilgilerimizin bir kaynak alan olarak kullanımını içerir (Semino 2013; Lacoff ve Johnson 1980; Lacoff ve Turner 1989; Grady 1997; Kövecses 2002).

Örneğin, Savaş metaforlarına alternatif olarak şu metaforlar önerilebilir: ‘maskeler COVID 19'a karşı savaşta silahlardır’ yerine ‘Maskeler COVID 19'dan güvenliğe geçiş araçlarıdır’, ‘Sağlık acil durumu bir savaş halidir’ yerin ‘Sağlık acil durumu küresel bir meydan okumadır’, ‘COVID-19 testi bir savaş başlangıcıdır’ yerine ‘COVID-19 testi önemli bir aşamadır’, ‘Corona salgını insanlığın düşmanıdır’ yerine ‘Corona salgını insanlığın yeni meydan okumasıdır’, ‘Doktor savaşta bir askerdir’ yerine ‘Doktor bir yolculukta rehberdir’, ‘Maske takmaya itiraz edenler, Corona'nın insanlığa karşı savaşındaki müttefikler’ yerine ‘Maske takmaya itiraz edenler ters yolda yürürler’, ‘Corona'dan iyileşmek bir zaferdir’ yerine ‘Coronadan iyileşmek bir yolculuğun sonudur’ vb.

Yolculuk metaforların yanı sıra, salgını bir insan ya da doğal bir fenomen olarak kişileştirmek için somutlaştırma metaforları da kullanılabilir. Bu bağlamda olası alternatifler olarak aşağıdaki şu metaforları kullanabiliriz: ‘Salgın aldatıcıdır’, ‘Maskeler bir can simididir’, ‘Ya Coronavirüs testleri arttırırız ya da hepimiz boğuluruz’, ‘Salgın bir felakettir’, ‘Yüksek vakalar Tsunamisi’, ‘COVID-19 depremi binlerce kurban bırakıyor’ vb.

Yolculuk metaforları, insan teşhisi ve doğal afetler, Savaş metaforlarının olumsuz etkilerine düşmenin tuzaklarından büyük ölçüde kaçınır. Aynı zamanda, düşmanlık, nefret ve savaş yerine kriz zamanlarında bir sempati, yardım, iletişim ve halkın katılımı durumu yaratmaya çalışmaktadır.

Savaş metaforları, olumlu ve olumsuz bilişsel etkilerinin farkında olmaları koşuluyla, acil durumlarda ve pandemi zamanlarında sağlık güvenliği için destekleyici kavramsal bir çerçeve olabilmektedir.

KAYNAKÇA

Bates, B. R. (2020). The (In)Appropriateness of the WAR Metaphor in Response to SARS-CoV-2: A Rapid Analysis of Donald J. Trump's Rhetoric, *Front. Commun*, 5 (50), 1-12.

Camus, J. T. (2009). Metaphors of cancer in scientific popularization articles in the British press. *Discourse Studies*, 11(4), 465-499.

Cespedes, F. V. (2014). Stop Using Battle Metaphors in Your Company Strategy. *Harvard Business Review*, Accessed February 12, 2020 <https://2u.pw/kFFIB>

- Charteris-Black, J. (2004). *Corpus Approaches to Critical Metaphor Analysis*. London: Macmillan-Palgrave.
- Degner, L., Hack, T., O'Neil, J., Kristjanson, L. J. (2003). A new approach to eliciting meaning in the context of breast cancer. *Cancer Nursing*, 26 (3), 169–178.
- Fairclough, N. (1992). *Discourse and Social Change*. UK: Polity Press LTD.
- Fairclough, N. (2003). *Analyzing Discourse*. UK: Routledge.
- Flusberg, J., Matlock, T., Thibodeau, P. H. (2018). War metaphors in public discourse. *Metaphor and Symbol*, 33 (1), 1-18.
- Grady, J. (1997). Foundations of meaning: primary metaphors and primary scenes. Unpublished Ph.D. dissertation. University of California, Berkeley.
- Hartmann-Mahmud, L. (2002). War as metaphor. *Peace Review*, 14(4), 427-432.
- Huckins, R. (2016, 12 Şubat). *Why we need to stop using war metaphors*. <https://medium.com/chasing-jade/why-we-need-to-stop-using-war-metaphors1f18ea71a963>
- Karlberg, M., Buell, L. (2005). Deconstructing the "war of all against all": The prevalence and implications of war metaphors and other adversarial news schema in Time, Newsweek, and MacLean's, *Peace and Conflict Studies*, 12(1), 22–39.
- Kövecses, Z. (2002). *Metaphor: A Practical Introduction*. Oxford and New York: Oxford University Press.
- Lakoff, G., Johnson, M. (1980). *Metaphors We Live By*. Chicago: University of Chicago Pres.
- Lakoff, G., Turner, M. (1989). *More than Cool Reason: A Field Guide to Poetic Metaphor*. Chicago: University of Chicago Pres.
- Larson, B. (2005). The war of the roses: demilitarizing invasion biology. *Frontiers in Ecology and the Environment*, 3(9), 495-500.
- Larson, B. M., Nerlich, B., Wallis, P. (2005). Metaphors and biorisks the war on infectious diseases and invasive specie. *Science Communication*, 26(3), 243–268.
- Musolff, A. (2016). *Political Metaphor Analysis Discourse and Scenario*. UK: Bloomsbury Academic.
- Reisfield, G. M., Wilson, G. R. (2004). Use of Metaphor in the Discourse on Cancer. *Journal of Clinical Oncology*, 22 (19), 4024-4027.
- Semino, E. (2013). Metaphor in discourse. Trans: Emad abdulatif, khaled Tawfiq. Cairo: National Center For Translation.
- Simons, M. (2015, 16 Şubat). *What's with all the war metaphors? We have wars when politics fails*. The Guardian. <https://www.theguardian.com/commentisfree/2015/feb/17/whats-with-all-the-warmetaphors-we-have-wars-when-politics-fails>
- Sontag, S. (1978). *Illness as Metaphor*. New York: Farrar, Straus and Giroux.
- Sontag, S. (1989). *AIDS and Its Metaphor*. New York: Farrar, Straus and Giroux.
- The White House. (2020, 18 March). Remarks by president Trump, vice president pence, and members of the coronavirus task force in press briefing, Available online at: [shorturl.at/esHT8](https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2020/03/18/20200318-coronavirus-press-briefing)
- Thibodeau P. H, Boroditsky L. (2011). Metaphors We Think With: The Role of Metaphor in Reasoning, *PLoS ONE*, 6 (2), 1-11.
- Van Dijk, T. A. (2008). *Discourse and Power*. New York: Palgrave macmillan.
- Van Dijk, T. A. (1991). *Racism and the pres*. UK: Routledge.
- Wiggins, N. M. (2012). Stop using military metaphors for disease, *BMJ*; 345: e4706.

